

T. B. M. M.

TUTANAK DERGİSİ

CİLT : 20

Birinci birleşim

1 . XI . 1945 Perşembe

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Havale edilen kâğıtlar	2	3. — Seçimler	9
2. — Söylevler	3	1. — Meclis Başkanı seçimi	9
1. — Cumhurbaşkanının söylevi	3:9	2. — Başkanvekilleri, Kâtipler ve İdareci üyeler seçimi	9:10

1. — HAVALE EDİLEN KÂĞITLAR

Tasarılar

1. — 1946 yılı Bütçe Kanunu tasarısı (1/476) (Bütçe Komisyonuna);
2. — Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün 1946 yılı Bütçe Kanunu tasarısı (1/477) (Bütçe Komisyonuna);
3. — Devlet Havayolları Genel Müdürlüğünün 1946 yılı Bütçe Kanunu tasarısı (1/478) (Bütçe Komisyonuna);
4. — Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1946 yılı Bütçe Kanunu tasarısı (1/479) (Bütçe Komisyonuna);
5. — Devlet Demiryolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1946 yılı Bütçe Kanunu tasarısı (1/480) (Bütçe Komisyonuna);
6. — Hudut ve Sahiller Sağlık Genel Müdürlüğünün 1946 yılı Bütçe Kanunu tasarısı (1/481) (Bütçe Komisyonuna);
7. — Orman Genel Müdürlüğünün 1946 yılı Bütçe Kanunu tasarısı (1/482) (Bütçe Komisyonuna);
8. — Posta, Telgraf ve Telefon İşletme Genel Müdürlüğünün 1946 yılı Bütçe Kanunu tasarısı (1/483) (Bütçe Komisyonuna);
9. — Tekel Genel Müdürlüğünün 1946 yılı Bütçe Kanunu tasarısı (1/484) (Bütçe Komisyonuna);
10. — Vakıflar Genel Müdürlüğünün 1946 yılı Bütçe Kanunu tasarısı (1/485) (Bütçe Komisyonuna);
11. — Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğünün 1941 yılı kesinhesabı hakkında kanun tasarısı (1/486) (Sayıştay Komisyonuna);
12. — Deniz erat ve küçük subayları ile gedikli subaylar hakkındaki 24 Şubat 1330 tarihli kanunun 26 nci maddesinde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı (1/487) (Millî Savunma ve Bütçe Komisyonlarına);
13. — Devlet motörlü araçları onarma atel-

yesi hakkında kanun tasarısı (1/488) (Maliye ve Bütçe Komisyonlarına);

14. — Devlet Denizyolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğünün 1943 yılı kesinhesabı hakkında kanun tasarısı (1/490) (Sayıştay Komisyonuna);

15. — Gümrük Tarifesi Kanununa bağlı cetvelin 840 ve 845 nci numaralarında değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı (1/491) (Gümrük ve Tekel, Ticaret, Maliye ve Bütçe Komisyonlarına);

16. — Şeker ve glikozdan alınan munzam istihlak vergilerinde yapılan indirmelerin onanması hakkında kanun tasarısı (1/492) (Maliye ve Bütçe Komisyonlarına);

17. — Tank (Zırhlı otomobil dâhil) sınıfı eratının aylık ve gıdalarına yapılacak zam hakkındaki kanun tasarısı (1/493) (Millî Savunma ve Bütçe Komisyonlarına);

18. — Türkiye - İsviçre Ticaret ve Ödeme Anlaşmasının bir ay uzatılması hakkında kanun tasarısı (1/494) (Dışişleri ve Ticaret Komisyonlarına);

19. — Türkiye ile Çekoslovakya arasında 22 Haziran 1945 tarihinde imzalanan Ticaret ve Tediye Anlaşmasının onanmasına dair kanun tasarısı (1/495) (Dışişleri ve Ticaret Komisyonlarına);

Tezkereler

20. — Diyarbakır Milletvekili Rüştü Bekit'in Milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi (3/283) (Anayasa ve Adalet Komisyonlarından kurulmuş Karma Komisyona);

21. — Kayseri Milletvekili Nazmi Toker ve Sivas Milletvekili Kâmil Kitapçı'nın Milletvekilliği dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi (3/284) (Anayasa ve Adalet Komisyonlarından kurulmuş Karma Komisyona);

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati: 14.50

GEÇİCİ BAŞKAN — S. Gümaltay (Sivas)

GEÇİCİ KÂTIPLER: Necmeddîn Sahir Sılan (Tunceli), B. K. Çağlar (Erzincan),
N. Fırat (Samsun), V. Uzgören (Kütahya)

BAŞKAN — Yoklama yapacağız.

(Yoklama yapıldı).

2. — SÖYLEVLER

1. — Cumhurbaşkanı'nın söylevi

BAŞKAN — Biraz sonra Cumhurbaşkanı açış söylevlerini vereceklerdir.

(Cumhurbaşkanı İsmet İnönü sürekli alkışlar arasında kürsüye geldiler).

Sayın Milletvekilleri!

Büyük Millet Meclisinin yedinci döneminin üçüncü toplantısını açmakla bahtiyarım. Dışarda ve içerde, bütün güç şartların yaman etkilerine karşı, Türk milletinin kaderini selâmet yolunda yürütmek için, Büyük Millet Meclisinin harcadığı engin gayretlere şükranlarımı sunmak ilk borcumdur. (Alkışlar). Yeni toplantı yılının eandan çalışmalarımızla daha verimli olacağına güvenerek hepimizi sevgilerle selâmlarım. (Alkışlar, sağıl sesleri).

Cumhuriyet Hükümetinin memleket ve milletin hayrına olarak aldığı cesur kararları takdir buyurduğımıza şüphem yoktur.

Toprak Mahsulleri Vergisinin kaldırılması teklifinden gerçek bir sevine duydum. Türk milleti dar zamanlarda kendinden istenen fedakârlıkların, ilk imkân belirir belirmez, hafifletilmesi için Büyük Meclisin ve Cumhuriyet Hükümetinin gösterdiği dikkati farkedecektir.

İhracat vergisinin kaldırılması da, iyi bir teşebbüstür. Mahsullerimizin cihan piyasasında tutunması için Hükümetin durmadan tedbir arayacağına güveniyoruz.

Yeni bütçede birikmiş dalgalı borçlara karşılık olarak ehemmiyetli bir ödenek konması, sağlam bir malî bünye için şifalı bir tedbirdir. Bütün bunlarla beraber, Cumhuriyet Hükümetinin memleketin imarına ve millî donatıma öde-

nekler ayırması, muvaffakiyetli tertipler sayılır.

Geçen toplantıda, uzun ve geniş tartışmalardan sonra, Toprak Kanununu kabul buyurdunuz. Çalışan çiftçinin kendi işliyeceği toprağı kendi malı olması prensipi, bu memleket için uzun zamandanberi kıymetli bir hayal idi. Toprak Kanununun adaletli, vukufly ve mümkün olduğu kadar çabuk tatbiki ile bu kıymetli hayalin memleketi yükselten bir gerçek olduğu anlaşılacağı günleri ümitle bekliyoruz. (Alkışlar).

Yine geçen toplantıda kabul buyurduğunuz Orman Kanunlarıyla Türkiye'de orman rejimi fennî esaslar üzerine kesin olarak kurulmuş bulunuyor. Devamlı olarak ağaçsızlaşan vatanımızın hiçolmazsa altmış senedenberi beliren orman dertleri, zamanınızda asıl dâvalara, bağlanmışdır. Herde memleketimizi yeşil yurt haline getirecek olan tedbirleri alan ve teşekkülleri kuran sizleri, ve yarınki nesiller için geçici sıkıntılara katlanau bugünkü Türk nesillerini, gelecek Türk evlâtları şükranla anacaktır.

Millî eğitim için sarfettiğimiz gayretler geniş verim devrine girmiştir. Millî eğitim alttan ve üstten her dalında Cumhuriyet Hükümeti kavrayıcı, geniş tedbirler almaktadır. Millet yâkıcı bir susuzlukla millî eğitimin her safhasına büyük bir hasret gösteriyor. Sekiz on sene içinde Türk milletinin kültür ve eğitim işlerinde çok ileri bir dereceye erişeceğine kesin kanaatim vardır. Her şeyden evvel bu harp ve darlık yıllarında köylülerimizin okullarını meydana getirmek için harcadıkları gayretleri iffiharla gururlanarak huzurunuzda yâdetmek isterim. (Al-

kışlar). Köylü vatandaşlarımıza, gösterdikleri anlayıştan, gayretten dolayı minnetlerimiz hesapsızdır.

Sayın Milletvekilleri!

Cihan barışının kurulması için çalışmalarını biz de heyecan ile takip ediyoruz. Bu kadar felâket ve ıstıraptan sonra insanlığın Birleşmiş Milletler tarafından ilân olunan esaslar üzerine barış içinde yaşama gayesine kavuşabilmesi, bütün milletler için bugün tek emel olmuştur. Bu kesinhesap günlerinde Türkiye, adalet hissi olan her insana ve her cemiyete karşı, alını açık ve temiz vicdan ile bakacak durumdadır. (Bravo sesleri, alkışlar). Türkiye'nin İkinci cihan harbindeki rolünü altı senedenberi türlü değişik durumlarda Birleşmiş Milletler, türlü açıdan görmüşler ve türlü teraziye vurmuşlardır. Müsaade buyurursanız, memleketimizin İkinci cihan harbindeki durumunu, henüz söylenemeyecek sırlara dokunmamağa çalışarak, bir kaç cümle ile tekrar gözönünden geçirmek isterim.

1939 ilkbaharında ufuklar karardığı zaman, Türkiye kendi benzerleri içinde tek millettir ki, idealin doğru istikametini görerek açıktan İngiltere ve Fransa'nın yanında mevki almıştır. (Alkışlar).

1940 ta Fransa düştüğü ve Britanya harbi başladığı zaman, İngilterenin kahramanlığını öven ve onun yanında bulunduğunu söyleyen tek millet, yine biziz. (Bravo sesleri ve alkışlar). Fransa ve İngiltere arasında siyasi münasebetlerin kesildiği ve Merselkebir ve Dakar muharebelerinin yapıldığı günlerde bulunuyoruz. Fransa ve İngiltere ile yaptığımız üçlü ittifak anlaşması, iki müttefikimiz arasındaki olaylar yüzünden bizi hukukça katî bir tarafsızlığa mecbur ediyordu. Buna karşı kendiliğimizden İngiltere ile ittifakımızın yaşamakta olduğunu ilân eden biz olduk. (Bravo sesleri, alkışlar). İttifak taahhütlerimizin bizi Sovyet Rusya ile hiçbir silâhlı ihtilâfa sevkedemeyeceğini, hususi bir protokolle kayıt altına almıştık.

1941 başında Rodos'tan Trakya'ya kadar, bütün Alman ve İtalyan kuvvetlerine karşı seferber olarak bekliyorduk. Hatırlamanızı isterim ki, bu zamanda Irak'ta bir Mihver Hükümeti kurulmuş ve Suriye'de Vişi Hükümeti İngiliz'lere karşı açıktan cephe almıştı. Her taraftan Mih-

verle sarılmış olan Türk milletinin, bütün Avrupa'yı ellerinde bulduran mağrurlara karşı yalnız kendi insanlarıyla ve son malî kaynaklarını tüketircesine fedakârlıkla istilâ yollarını kapaması, insaf ile hatırlandığı zaman, milletimizin yaptığı hizmetler ve göze aldığı tehlikeler takdir edilmek lâzımgelir. (Bravo sesleri, sürekli alkışlar).

Sovyetlerle Almanlar arasında harb başladıktan sonra, bu harb için tarafsız bulunduğumuzu iki savaştan tarafa hemen bildirdik. 1941 ve 1942 Sovyet Rusya ve İngiltere'nin, Mihverin zorlamasına karşı çetin günler geçirdikleri zamanlardır. Bizim durumumuz, bu zamanlarda ne kıymeti haiz olmuştur, bunu yetkili savaşkanların dillerinden hikâye edeceğim.

Türkiye'nin durumunun Müttefikler için gerçekten faydalı olduğunu, Sovyet Hükümeti, Büyük Elçisi vasıtasıyla Dışişleri Bakanlığımıza, Sovyetlerin takdirlerini belirten tafsilât vererek 19 Ocak 1942 tarihinde resmen tebliğ etmiştir.

4 Aralık 1941 tarihinde Amerika Cumhurbaşkanı Türkiye'nin savunması, Amerika savunması için hayati bir ehemmiyette olduğunu beyan ederek, kendiliğinden ve bir sözleşme imza etmeksizin bize ödünç verme ve kiralama malzeme vereceğini ilân etmiştir. Amerika ile Ödünç verme ve Kiralama Sözleşmesinin imzalanması 23 Şubat 1945 tarihindedir.

İngiliz Hükümeti ise, birçok defalar takdirlerini bildirmiş ve 1943 başında İngiliz Başbakanı Adana'da daima iyi hatırlıyacağımız de-meçte bulunmuştur.

Şimdi Büyük Mecliste 1943 sonundanberi Türkiye hakkında başlayan tenkitlere cevap vermek isterim.

Bilirsiniz ki, Milletlerarası münasebetlerde Devletler arasındaki sırlar tek bir Devletin malı değildir. Yalnız, basit bir hakikatin ifadesi olmak üzere bize yapılan isnatların haksızlığını huzurunuzda belirtmek isterim.

Almanlarla Sovyetler arasında harb çıkmazdan önce, bizim Almanlarla Dostluk Andlaşması yapmış olmamız tenkit olunmuştur. İstanbul'un kapısına gelmiş olan Almanlar, Sovyet Rusya ile Saldırmazlık Andlaşması ile daha önce bağlanmışlardı. (Bravo sesleri). Memleket, Mihverin bütün kuvvetlerine karşı yalnızbaşına dururken, Amerika harpte yokken, İngiltere bütün kuvvetlerini adaların Alman istilâsı-

na karşı ayakta tutarken ve Sovyetler Almanlarla bir Saldırmazlık Andlaşması ile bağlı iken, Almanların bize saldırmıyacıklarını kâğıt üzerine koymayı reddetmemiz, bizden ne hakla beklenebilirdi? (Bravo sesleri, alkışlar). Hususiyle bu Andlaşmada Türkiye'nin itifak ödevlerine bağlı bulunduğu açıkça zikredilmiş, önce ve sonra bütün görüşmelerde Türkiye'den geçerek Almanların Suriye ve Irak'a yardımları kesin olarak reddedilmiş ve bu şartlar Almanlara kabul ettirilmiştir. Bu Andlaşma Almanlar için Türkiye hareketinin arzu ettikleri tarihe kadar sadece bir geciktirilmesi mahiyetinde olduğu, sonraki ve bugünkü ifşalarla meydana çıkmıştır. Fakat bizim için de bütün askerî tedbirlerimizin ve millî fedakârlıklarımızın yanında, nazik zamanları kazanacak bir vasıta olmuştur. (Bravo sesleri).

Sovyet Hükümetinin, «İngiltere'nin ve Amerika'nın», Türk durumunu takdir ettikleri tarihler, Almanlarla yaptığımız andlaşmadan sonradır. (Bravo sesleri). Demek ki, bu andlaşma, Müttefik milletlerin viedanında da, zamanında, zaruri görülmüş ve tenkitler, karagünler geçtikten sonra suni olarak meydana çıkarılmıştır. (Bravo sesleri sürekli alkışlar).

Almanlar Volga'ya kadar ilerledikleri zaman, bizim de kuvvetlerimizi Doğu sınırlarımıza çekerek Sovyetlere sıkıntı verdiğimiz, birçok yerlerde söylenmiştir. Hakikat milletlerce malûm olmasa bile, resmî Müttefik makamlarınca teferrüatıyla bilinmek lâzımdır, ve hakikat bize isnat olunanların tamamıyla aksidir. (Bravo sesleri alkışlar). Almanlar Volga'ya kadar ilerleyince, bizim savunma cephemiz, Rodostan Hopa'ya kadar genişlemiştir. Almanların bütün Karadeniz cephemize karşı ansızın bir harekete geçmeleri ihtimali, kuvvetlerimizi bütün Karadeniz cephesine yaymamıza ve hattâ Ankara'nın savunulması için burada, Başkentte, kuvvet toplamamıza sebep olmuştur. Bu ihtiyat tedbirlerinin yersiz olmadığını, son günlerde meydana çıkan Alman plânları açıkça göstermiştir. (Bravo sesleri). 1942 yaz sonunda, Sovyet Hükümetine Almanların Kafkas cephesini arkadan vurmaları için Trabzon'dan ve Hopa'dan çıkarma yapmaları ihtimaline karşı, buralarda kuvvet topladığımızı ve memleketteki kuvvet yayımının sebebi bu olduğunu resmen tebliğ ettik (Alkışlar). Ve karşılık olarak Sovyetlerden mem-

nunluk duyguları aldık. Harb sırasında kuvvetlerimizin yayımı yalnız mihvere karşı olduğunu daha inandırıcı bir surette söylemek mümkün değildir.

Şimdi, Almanlar ve Japonlarla harb haline girmemizin tenkitlerine geliyorum. Harb ilânımız tesirsiz ve müttefik zaferi kesin mahiyet aldıktan sonra yapılmış olduğu söylenmektedir. Harb ilânımızın tesiri hakkında bir iddiamız yoktur. Bizim iddiamız, harb ilân etmezden önce senelere süren kâbus devrinde güttüğümüz hareket hattının müttefiklerimizin zaferine yardım ettiği merkezindedir ve bundan ibarettir. (Bravo sesleri alkışlar). Bizim, Almanlar ve Japonlarla harb haline girmemiz yalnız müttefiklerin isteği üzerine olmuştur. Onlar için herhangi bir ehemmiyeti var idi ki, bizden bunu istediler. (Bravo sesleri). Müttefik zaferi kesin olduktan sonra harb ilân ettiğimiz bize söylenemez. Karanlık günlerde beraberdik; zafer günlerinde, ganimetten bir hisse almak dâvamız yoktu ki fırsattan istifadeyi düşünelim. (Bravo sesleri sürekli alkışlar). Hareketimiz sadece müttefiklerin isteği üzerine ve onlarla beraberlik gereği yapılmıştır.

1944 Ağustosunda, münasebet kestiğimiz zaman, derhal harbe girmeyişimiz de tenkit olunuyor. Münasebet kestiğimiz anda, İngiltere ile aramızda yazı ile kararlaştırılan durum şudur: Karar, fiili savaşkanlığa doğru birinci adımdır. Türkiye'nin harbe girmesinin teferrüatını Britanya Hükümeti sonradan bizimle görüşeceğini bildirmiştir.

O zamandan beri müttefiklerimiz bizden ellerindeki hazır kararın tatbikını istemediler.

Boğazlardan Rusya'ya gönderilecek yardım gemilerinin tarafımızdan geçirilmemesi isnadına gelince, bu tamamıyla boş bir iddiadır. (Bravo sesleri). Bütün İkinci cihan harbi boyunca Türkiyenin bu bahiste bir kusuru yoktur. Eğer müttefikler boğazlar yoluyla birbirlerine yardım edemedilerse, bu, bizim herhangi bir tesirimizden değil, mihverin Akdeniz yollarını denizden ve havadan 1945 senesine kadar kapalı tutabilmiş olmasındandır (Bravo sesleri). Bu bahiste şunu arzetmeği de faydalı görüyorum ki, 1944 senesi Haziranında bazı Alman gemilerinin Karadenizden çıkmalarına İngiltere dikkatimizi çekti, Montrö Sözleşmesinin bir bağırıcısı sıfatıyla itiraz etti. Montrö Sözleşmesinin sarıh hü-

kümleri üzerinde açılan hukuk tartışması nihayet bir hafta sürdü ve bizim, İngilizlerle ittifakımızı ve birleşmiş milletler dâvasını gözönüne alarak, kesin ve radikal kararımızla tartışma bitti. İkinci cihan harbinde Montrö sözleşmesinin herhangi bir şekilde zararlı olduğunu söylemeğe imkân yoktur. Boğazların emniyetli ellerde olduğu ve bütün milletlerin menfaatine serbest geçidin hiç bir engel karşısında bulunmadığı sabit olmuştur. (Bravo sesleri alkışlar).

Sayın Milletvekilleri!

Alman siyaseti, İkinci cihan harbini, Birincinin devamı saymıştır. Gerçek şudur ki, Birinci cihan harbinde merkezî grup tarafında bulunan bütün devletlerden yalnız Türkiyeden başkaları, İkinci harbe de aynı safta bulunmuşlardır. Türkiye ise, Birinci cihan harbini her memleketten fazla olarak, dört sene daha yüklenmiş, 1923 te barış yapabilmış büyük bir imparatorluk kaybetmiş, hayatını ve millî sınırlarını kurtarabilmek için hesapsız felâketler geçirmiştir. İşte memleket onaltı sene sonra çıkan İkinci cihan harbinde türlü tehlikeleri göze alarak, açıktan açığa İngiltere'nin yanında ve Birleşmiş Milletler dâvasında kesin durum almıştır. Bu duruma karşı, eskiden kaybettiklerinden ve yeni ihtimallerden hiçbir şey istemeksizin, elinden geldiği kadar faydalı olmağa çalışmıştır. (Bravo sesleri). Herhangi bahane ile, toprağı ve hakları üzerinde Türkiye'den bir şey istemek, en ufak bir insaf ile izah edilemez. (Bravo sesleri, alkışlar). Biz geçen hâdiseleri ve haklarımızı Sovyet Milletlerine, İngiliz İmparatorluğu milletlerine ve Birleşik Amerika milletlerine anlatabilsek, milletlerin bizi haklı bulacaklarına asla şüphemiz yoktur. (Bravo sesleri, alkışlar). Bu imkânı bulabilmek için bir hayal yapmıyorum. Sovyet, İngiliz ve Amerika milletlerinin içine girerek, bu geniş ummanlarda bir dâvayı iştirebilmek madeten imkânımız dışındadır. Şu halde, büyük milletlerin bizim meselelerimizden doğru olarak haberli olabilmeleri, esaslı surette bu memleketlerde idare başında bulunanların adalet ve insaf hislerine bağlıdır. (Bravo sesleri, alkışlar). Eğer bu hisler hakikatten ayrılırsa, büyük milletler içindeki anlayışların mahiyetini kestirmek

güçtür. Bütün bunlarla beraber, Birleşmiş Milletler Anayasasının prensiplerinin iyi ve samimi niyetlerle konulmuş olduklarına inanmak istiyoruz. Eğer insanlık hisleri gelecek dünya için temel tutulmak boş bir sözden ibaret değilse, Türkiye'nin yeni cihan barışı için faydalı bir unsur olduğunun teslim olunacağına inanıyoruz. (Bravo sesleri alkışlar). Açıkça söyleriz ki, Türk topraklarından ve haklarından hiç kimseye verilecek bir boremuz yoktur. (Bravo sesleri alkışlar). Şerefli insanlar olarak yaşayacağız, ve şerefli insanlar olarak öleceğiz. (Bravo sesleri, alkışlar).

Sayın Milletvekilleri!

Dış münasebetlerimizin bugünkü hali şudur: Sovyetlerle aramızdaki Dostluk Andlaşmasının feshi üzerine, yeni esaslarda ve ciddi olarak iyileştirilmiş bir andlaşma yapmak için bütün gayretlerimizi sarfettik. Bu gayretlerimizin bugünkü neticesini biliyoruz. Hakikatlerin daha iyi anlaşılacağından, iyi komşuluk hislerinin galebe çalarak, iki memleket arasında iyi münasebetler kurulması ihtimalinden ümidimizi kesmiş değiliz. İmkânları daima iyi yürekle karşılayacağız.

İngiltere ile ittifak münasebeti ile bağlıyız ve İkinci cihan harbi sırasında geçen türlü hâdiselerden sonra, İngiliz Milletinin bizimle iyi ve müttefik münasebetlerini faydalı bulacağına inanıyoruz.

Amerika Birleşik Devletleri ile münasebetlerimiz artan bir dostluk içinde gelişmektedir. Amerikanın Birleşmiş Milletler Anayasasının prensiplerini samimi olarak her millet için takip edeceğine güveniyoruz.

Bulgaristan'dan başlayarak Irak'a ve İran'a kadar bütün komşularımızın, bağımsız milletler olarak yaşamalarını ve kendileriyle iyi münasebette bulunmalarını istiyoruz. Harp felâketinden sonra dost Yunanistan'ın kalkınması ve yaralarını iyileştirmesi yolundaki gayretlerini yakın bir sempati ile takip ediyoruz. Irak ile dostluk münasebetlerimizin gelişmesi ve derinleşmesi ihtimallerini memnurlukla karşılıyoruz. Arkadaşlar, Medeni bir millet ve Devlet olarak insanlık ailesinin çalışkan ve faydalı bir uzvu olmaktan başka bir siyasi hedefimiz yoktur. (Bravo sesleri, alkışlar).

Sayın Milletvekilleri!

Şimdi, müsaadenizle size iç politika durumumuzu arz etmek isterim.

Türkiye Cumhuriyeti, yirminci asırda, önceden hiç kimsenin ihtimal vermeyeceği ve tahmin edemeyeceği surette kurulmuş büyük ve kıymetli bir eserdir. Her mânasiyle bir ortaçağ kurumu olan imparatorluktan, modern, medeni ve bütün insanlık prensiplerini temel tutan bir Cumhuriyet doğmuştur. (Bravo sesleri, alkışlar). Devletin karakterinin, bu kadar büyük değişiklikleri meydana getirebilmek için devrimci olması zaruridir. Bunun yanında bir temel olarak Cumhuriyetin bir halk idaresi olarak kuruluşu, yani demokratik karakteri esas tutulmuştur. (Bravo sesleri, alkışlar). İlk devirlerinde fesin yerine şapkanın giyilmesini ve Devletin lâiyik bir Cumhuriyet olmasını ve lâtin harflerini, bütün bunları, açık ve uzun tartışma ile kabul ettirmemizi insaflı hiç kimse bekliyemezdi. Bütün bu devrimler yine bir diktatörlük rejiminin eseri olarak meydana gelmemiş, - hepsi Büyük Millet Meclisinin kanunlarıyla kurulmuş ve tepkileri Büyük Millet Meclisinin denetleri ve hesap sormaları önünde yenilmiştir. (Alkışlar). Türkiye'de demokrasi usullerinin geçmişe ait hesapları yapılırken, bütün büyük devrimlerin 1923 ten 1939 a kadar meydana geldiği; ve altı senedenberi de bir Cihan herbi içinde bulunduğumuz unutulmamalıdır.

Demokratik karakter bütün cumhuriyet devrinde prensip olarak muhafaza olunmuştur. Diktatörlük, prensip olarak, hiçbir zaman kabul olunmadıktan başka, zararlı ve Türk milletine yakışmaz olarak daima itham edilmiştir. (Bravo sesleri, alkışlar).

Büyük Meclisin her deneti yanında milletin vergileri ve harcadıkları üzerindeki deneti, en ileri demokratik milletlerin hiçbirinden eksik kalmıyacak kadar kesin ve kavrayıcıdır. Bizim tek eksiğimiz, Hükümet Partisinin karşısında bir parti bulunmamasıdır. Bu yolda, memlekette geçmiş tecrübeler vardır. Hattâ iktidarda bulunanlar tarafından teşvik olunarak teşebbüse girilmiştir. İki defa memlekette çıkan tepkiler karşısında teşebbüsün muvaffak olmaması bir talihsizliktir. Fakat memleketin ihtiyaçları sebebiyle, hürriyet ve demokrasi havasının tabii işlemesi sayesinde, başka siyasi partiün de kurulması mümkün olacaktır.

Bununla beraber, Mecliste çokluğu teşkil eden Parti üyelerinin Hükümeti tenkitte Devlet ve millet işlerini denetlemede, hiçbir kayda, hattâ hiçbir ölçüye bağlı bulunmadıkları herkesin gözü önünde bir gerçektir. (Bravo sesleri). Memleketimizin hürriyet ve güvenlik içinde halk idaresini bütün şartlarıyla geliştirebilecek bir yolda ilerlediğini inanla söyleyebiliriz. Bu gelişme için her vatandaşın vazife ve sorum duygusuyla ilgili olması birinci şarttır.

Demokrasinin her millet için müşterek prensipleri olduğu gibi, her milletin karakterine ve kültürüne göre birçok özellikleri de vardır. (Bravo sesleri). Türk milleti kendi bünyesine ve karakterine göre, demokrasinin kendi için özelliklerini bulmağa mecburdur.

Söz ve yazı hürriyeti, şüphe yoktur ki, her halk idaresinin söz götürmez ortak temelidir. Her milletin kendi karakterine göre de, bir konuşma ve söze dayanma ölçüsü vardır. Bu ölçüyü hiçbir kitapta bulamayız ve hiçbir kitaba yazamayız (Bravo sesleri). Ancak, uygularken milletin neye dayandığını ve neye dayanmadığını öğrenebiliriz. Son zamanlarda tartışmalarımız, Alman harbinin bitmesiyle daha dünyada hiçbir bir şey kararlılık bulmadan, geniş bir ölçü almıştır. Günün pahalılığı ve dertleri üzerinde süren şikâyetler, doğrudan doğruya Devletin temel idaresi üzerinde bir mesele şekline girmiştir. Gazetelerimizde en nazik dış meseleleri ve memleketin karşısında bulunduğu ağır ihtimaller önünde, milletin mâneviyatını zayıflatacak, Devletin varlığının kanuni temeli olan Büyük Millet Meclisi üzerinde bile saygılı denilemeyecek surette dil uzatılmıştır. Bu durumun vatandaşların haysiyet ve şerefini, ölçsüzlerin oyuncağı haline getireceğinden ve dış politikanın fena ihtimallerine karşı memleketi zayıf göstereceğinden şüphe edilemezdi. Bu durumun, memleketi, içerdeki endişeli vatandaşlara ve dışardan seyreden Devletlere zayıf göstermesi, tabii bir şeydir. Bu memleketin aşırı ve ölçsüz sözlere dayanamıyarak, mutlaka şurasından ve burasından ateş çıkarması, tarihte geçirdiğimiz hakikatlerdendir. Türkiye'nin kuvveti ve ıstıkrarı hakkında bir hüküm verebilmek için, memlekette ne çıkacağını beklemek, seyrenciler için anlaşılır bir şeydi. Bütün bu ıstırap verici ihtimallere karşı, Hükümetin ve Meclisin soğukkanlı ve sabırlı olması, ve memleketin yüksek anlayış gös-

termesi çok faydalı olmuştur. (Bravo sesleri, alkışlar).

Geçirdiğimiz devrin geçirilmesi zaruri idi. Söz ölçüsünde rol alan vatandaşların faydalı ve zararlı kendilerinin anlaması için tatbik edilmesi ve zaman geçmesi gerekti. Hürriyet ölçüsünün başlıca muvazenesi olan halk efkârı da, ancak tatbikatı görerek ve vazife hissini kendi yüreğinde duyarak takdirini ayarlayabilirdi. Hürriyete tecavüzün ve anarşinin cemiyet duygusu ile ve kanun yoluyla sınırları ancak zaman içinde bulunacaktır. Hürriyet ve demokrasi havasının yerleşmesinde cemiyetin vazife duygusu birinci unsur olduğunu söylemekte ısrar etmek isterim.

Cumhuriyete kadar Anadolu dağlarında eşkiya çoktu. Cumhuriyette eşkiyadan eser kalmaması, yalnız kanun ve takip kuvvetlerinden ileri gelmemiştir. Vatandaşa tecavüz edenlere kayıtsızlık ve yataklık etmek, vatandaş için yakışmaz olduğu anlaşıldıktan sonradır ki, eşkiyanın barınması ve yaşaması mümkün olmamıştır. (Bravo sesleri, alkışlar). Vatandaş hakkına ve kanun inancalarına saldırı etmek istiyebileceklerdir. Cemiyetin vazife duygusu; eğer iyi ve doğru işlerse, bu güçlüklerle uğraşmak çok kolaylaşacaktır.

Şimdi, hürriyet ve demokrasi ile tecavüz ve anarşi arasındaki unsurların kanun yolu ile bulunmasına geliyorum. Bir defa, hiçbir kanunun gürültü ile ve zorla Büyük Millet Meclisinden çıkarılamayacağını her propaganda ve siyaset adamının bilmesi lâzımdır. (Bravo sesleri, alkışlar). Kanunlar, Büyük Millet Meclisinde tam huzur içinde çalışılarak ve bunun için ne kadar zaman geçerse, hiç kimsenin bir şey söylemeğe hakkı olmayarak, vicdani kanaatle çıkacaktır. Ancak o zaman kanun memleketin ihtiyacına cevap olabilir. (Bravo sesleri).

Sayın Milletvekilleri!

Bir ehemmiyetli devir geçiriyoruz. Benim görüşüme göre, bu devri önceden tahmin edemeyeceğimiz kadar kısa ve zararsız geçiriyoruz. Açık konuşmalara, tek veya toplu olarak alışacağımızı kuvvetle umuyorum. O zaman, millet hayatımızda geçirmek zorunda olduğumuz yolları arkamızda bırakmış olacağız ve kendimizde çok kuvvet ve güven hissedeceğiz. (Bravo sesleri, alkışlar).

Son zamanlarda Basın Kanununun bir maddesinden ve diğer bazı kanunlardan çok bahs olunmuştur. Basın Kanununun maddesi, Hükümetin umumî politikasına aykırı olan yayınlardan dolayı, Hükümete gazeteyi kapatmak hakkını vermektedir. Nazari olarak düşünülürse, Hükümeti serbestçe tenkit etmek hakkı gibi yazı hürriyetinin ilk şartı olan bir hak, Hükümetçe kapanma cezasına uğratılmak yüzünden, hakikatte mevcut değil demektir. Bu maddenin bu mânasıyla kalması savunulamaz. Onun kaldırılması ve gerekiyorsa, diğer tedbirler düşünülmesi zaruridir. Ancak, diğer taraftan, aynı maddenin Hükümet aleyhinde en insafsız ve ölçsüz sözlerin söylenmesine fiiliyatta mâni olmadığı göz önüne alınırsa, meselenin ilk bakışta görüldüğü kadar sade olmadığı, bir incelemeye lüzum olduğu kabul edilmek, hiç olmazsa, ihtimal verilmek lâzımdır. (Bravo sesleri). Ben zannedirim ki, bu maddenin konulması devrim günlerinde Hükümeti tenkitten kurtarmaktan ziyade, dış ve iç büyük meseleler karşısında bir savunma vasıtası olarak düşünülmüştür. Zamanında düşünülen ihtiyaçların bugün aynı ehemmiyette keskin olduklarını sanmıyorum. Herhalde, Büyük Meclisin esas prensipi kurtaracak ve bugün mevcut olduğu nispette savunma ihtiyacını koruyacak bir incelemeye girmesinde zaruret ve fayda görürüm. Bu maddenin konduğundanberi, hangi hallerde ve nasıl uygulandığını araştırmak, aydınlatıcı bir yoldur. Hattâ Büyük Meclis, yazarlarımızın geçmiş hâdiselerden öğrenmelerini mahzurunu görmezse, şikâyet edilen maddenin uygulanma tarihçesini tek tek misallerle memlekete de neşredebilir.

Cemiyetler Kanununda ve Ceza Kanunlarında, sözü edilen maddeler 1938 Haziran kanunlarında konulmuştur. Diğer bazı kanunlarda da değişilecek yerler her zaman bulunabilir. Bu maddelerin iyileştirilmesinde, Partiler teşkiline, toplanma ve güvenlik haklarına karşı koyması ihtimali olan hükümler değiştirilmelidir. Bütün bu değişmelerde, memleketin güvenliğine, bünyesine ve ihtiyacına göre doğru ölçüler aranmalı ve bulunmalıdır. Meclis, tam bağımsızlık ve huzur içinde kendi vicdani kanaatinin verimi olan doğru ölçüleri kanun şeklinde Hükümetin eline vermelidir. Bu ehemmiyetli işlerin tecrübeli ve vatansever ellerinizde iyi ölçülerle kararlaştırılacağını kuvvetle umuyorum.

Memleketin iç hayatında bu tedbirleri aldığımızdan sonra, yeni seçim için tabii olarak bir buçuk sene kadar geçecektir. Bu zaman, milletin yeni seçime bir hazırlık devri olacaktır. Tek dereceli olmasını dilediğimiz 1947 seçiminde, milletin çoklukla vereceği oylar gelecek iktidarı tayin edecektir.

O zamana kadar bir karşı partinin kendiliğinden kurulabilip kurulamayacağını ve kurulursa, bunun Meclis içinde mi, Meclis dışında mı, ilk şeklini göstereceğini bilemeyiz. Şunu biliriz ki, bir siyasi kurul içinde prensipte ve yürütmede arkadaşlarına taraftar olmıyanların hizip şeklinde çalışmalarından fazla bunların, kanaatleri ve programları ile açıktan durum almaları siyasi hayatımızın gelişmesi için daha doğru yol; milletin menfaati ve siyasi olgunluğu için daha yapıcı bir tutumdur. (Bravo sesleri, alkışlar). Siyasi kanaat ayrılıklarından dolayı vatandaş-

larımız arasında düşmanlık olmaması için bütün kuvvetimizle çalışacağız. (Bravo sesleri, alkışlar).

Sayın Milletvekilleri!

Memleketimizin siyasi hayatında gelişmeyi bu şekillerde düşünüyoruz. İç idaremizin hiçbir safhasını, içerde gürültüden korkarak ve dışarıya gösteriş ve kendimizi beğendirme gayretine düşürek düzene koymıyacağız. (Bravo sesleri, alkışlar). Büyük Millet Meclisinden çıkacak her kanun ve Türkiye'de yürüyecek her nizam, Türk milletinin kendi iradesinden ve ihtiyaçlarından doğacak ve bütün vatandaşlar için adalet ve şefkat hislerine dayanacaktır. (Bravo sesleri, alkışlar). Türk milletinin daima daha iyi ve daha ileri yollarda yürüyeceğine kesin olarak inanıyoruz. Büyük Millet Meclisi ileri ve iyi yolların daima birinci kılavuzudur. (Bravo sesleri), (Ayakta sürekli ve şiddetli alkışlar).

3. — SEÇİMLER

1. — Meclis Başkanı seçimi

BAŞKAN — Başkanlık Divanı seçimine başlıyoruz.

İlk evvel Meclis Başkanı seçilecektir.

Adları okunacak arkadaşlar kürsünün sol tarafından gelerek öne konan sepete oylarını atımlar.

Oyları ayırmak için ad çekiyoruz :

General Refet Alpman (Aydın), Refik Fennen (Kocaeli), İbrahim Turan (Kırşehir).

(Adçıkme ile Çankırı seçim bölgesinden başlanarak oylar verilmeğe başlandı).

BAŞKAN — Oy vermiyen arkadaşlar varsa oylarını versinler.

Oy toplamı işlemine son verilmiştir.

Meclis Başkanı seçimine verilen oyları arz ediyorum.

Büyük Millet Meclisi Başkan seçimine 369 Milletvekili oy vermiştir. Yetersayı vardır. Büyük Millet Meclisi Başkanlığına hazır olanların oybirliği ile ve 369 oyla Çankırı Milletvekili Abdülhalik Renda seçilmiştir. (Alkışlar).

(Çankırı Milletvekili Abdülhalik Renda kürsüye alkışlar arasında gelmiştir).

BAŞKAN — Aziz arkadaşlarım!

Göstermek lütfunda bulunduğunuz yüksek güvenden dolayı hepinize sonsuz minnet ve şük-

ranlarımı sunarım.

Vazifemi yaparken kıymetli yardımınızı eminememenizi hepinizden ayrı ayrı dilerim (Alkışlar).

2. — Başkan Vekilleri, Kâtipler ve İdareci Üyeler seçimi

BAŞKAN — Ruznameye devam ediyoruz. Başkan Vekilleri, İdareci Üyeler ve Kâtipler seçilecektir.

Şimdi oyları ayıracakları seçeceğiz.

Başkan Vekillikleri için:

(Sivas) Necmettin Sadak, (Niğde) Avram Galanti Bodrumlu, (Konya) Fatın Gökmen.

Kâtiplikler için:

(Maraş) Ahmed Hamdi Tanpınar, (Elâzığ) Hasan Kişioğlu (Yok sesleri), (Samsun) Zühtü Durukan, (Gümüşane) Recai Güreli.

İdareci Üyeler için:

(Giresun) Ayet Sayar, (Kütahya) Hâmid Pekcan, (Çoruh) Mazhar Müfid Kansu.

Seçildiler.

Reylerin nereden verilmeğe başlanacağını anlamak için ad çekiyorum: Konya'dan başlanacaktır. (Oylar toplanmağa başlandı).

BAŞKAN — Arkadaşlar sepetleri sağlarına almak suretiyle oylarını kullanırlarsa daha kolay olur.

Oy vermiyen arkadaşlar varsa lütfen oylarını versinler. Oy toplama işi bitmiştir.

Seçimlerin sonucunu arz ediyorum:

Başkan Vekillikleri için 375 arkadaş oy vermiştir.

Tevfik Fikret Sılay (Konya), Cevdet Kerim İncedayı (Sinob), Şemsettin Günaltay (Sivas) 375 şer oyla Başkan Vekilliklerine seçilmişlerdir. (Alkışlar).

Kâtiplerin seçimine 373 arkadaş oy vermiştir.

Bülent Osma (Bitlis), Dr. Muhtar Berker (İçel), Sedat Pek (Kocaeli), Vedit Uzgören (Kütahya), Naşit Fırat (Samsun), Necmedin Sahir Sılan (Tunceli) 373 şer oyla Kâtipliklere seçilmişlerdir. (Alkışlar).

İdareci Üyeler için 375 arkadaş oy vermiştir.

Halid Bayrak (Ağrı), Muttalip Öker (Ma-

latya), İrfan Ferit Alpaya (Mardin) 375 şer oyla İdareci Üyeliklere seçilmişlerdir. (Alkışlar).

BAŞKAN VEKİLİ ŞEMSETTİN GÜNALTAY (Sivas) — Sayın arkadaşlarım; bizleri Başkanlık Divanına seçmek suretiyle lütfen gösterdiğiniz teveccüh ve güvene, gerek kendi adına ve gerek arkadaşlarım adına şükranlarımızı sunarken, bize emanet ettiğiniz sorumlu görevleri başarabilmek için daima muhtaç olacağımız kıymetli yardımlarınızı da esirgememenizi candan dilerim.

Şükranlarımı tekrar etmekle derin bir zevk duyurum. (Alkışlar).

BAŞKAN — Pazartesi günü saat 15 de toplanmak üzere bugünkü birleşime son veriyorum.

Kapanma saati: 16,45

